Un alt tip de tranziţie: de la carte la Internet

Adriana Gheorghiu
Biblioteca Judeţeană Constanţa

În 1994, Umberto Eco primeşte titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii „Ovidius" din Constanţa, prilej cu care rosteşte discursul ***Instruire în noile tehnologii comunicaţionale*** (***Educare alle nuove tecnologie comunicative***), din care citez: „*Cărţile considerate 'lecturi liniare' şi 'represive' nu vor putea fi eliminate de biblioteca virtuală şi Internet pentru că se vor citi şi la lumânare, şi în pat, şi pe o insulă pustie; intervenţia în textul unei opere literare stimulează creativitatea, dar povestirile nemodificabile ne arată că, împotriva dorinţei noastre de a schimba destinul, ele ne fac să atingem cu mâna imposibilitatea schimbării, avem nevoie de lecţia lor 'represivă', de aceea iubim cărţile, că sînt aşa şi nu altfel; naraţiunea hipertextuală ne poate educa în spiritul libertăţii şi al creativităţii, dar povestirile deja scrise ne educă şi în a recunoaşte Necesitatea".*

Am constituit acest Incipit cu citatul lui Eco pentru savoarea lui metaforică, ce mi s-a părut a integra minunat nu numai dilemele generate de noile modalităţi de lectură, ci şi răspunsul, liniştitor pentru lector, oricare ar fi el, dar şi pentru bibliotecar, mai ales pentru cel tradiţional / tradiţionalist, de regulă de formaţie umanistă, aprehensiv faţă de tehnică şi aprioric convins de adevărul lui Borges că lectura este „o formă de fericire".

Mutaţiile produse de computer devin astăzi tot mai evidente, atât la nivelul ontologic al realităţii şi al experienţei umanului, cât şi la nivel epistemologic, acela al percepţiei şi al cunoaşterii.

Desigur pe această temă se poate glosa la nesfârşit. S-a scris deja enorm despre sfera virtualului, ce înglobează creatori şi consumatori deopotrivă. Nu numai că se citesc e-books'uri, dar se şi scriu direct la tastatură, se concepe deja din ce în ce mai mult nu în faţa foii albe ci a ecranului de PC. În revista ***Dilema*** (nr. 490, august 2002) Cornel Mihai Ungureanu releva câteva din avantajele unei astfel de scrieri: „*Nici o revistă de hârtie nu-şi permite să publice o nuvelă de 50 de pagini. O revistă electronică dispune, prin comparaţie, de un spaţiu infinit. Pariul este să convingi cititorul să citească un text atât de întins.*

BDD-A19254 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:47 UTC)

Distribuţia e mult mai rapidă şi mai uşoară. Prietenilor din Australia sau Canada le pot trimite imediat adresa editurii virtuale de unde pot descărca volumul meu. El poate fi accesat de oriunde, de orice vorbitor al limbii române.

Contactul cu cititorul interesat să mă laude, să mă înjure sau să-şi spună părerea despre ceea ce scriu este unul aproape interactiv. Criticul e un cititor ca oricare altul şi orice cititor e un critic. Cred că rolul cronicarului de carte se va diminua, în continuare, iar dispariţia sa e previzibilă. E însă treaba criticilor să se gândească la propria supravieţuire. Grija mea este să scriu astfel încât să îl aleg pe cel ce mă apreciază. Nu vreau să fiu recunoscut de oricine. Şi, mai ales, nu neapărat de un nume consacrat. Nu mă bucură mai puţin cuvintele bune venite de la un necunoscut.

Publicarea pe Internet este, pentru mine, o prelungire a lirismului de care suferă, uneori, scrisul meu. Dar nu poţi să fii un scriitor bun pe Internet şi mediocru pe hârtie. M-aş bucura ca, într-o zi, tot ce am publicat să zacă pe raftul unei biblioteci sub chipul unor cărţi îngălbenite, pe care nu le mai deschide chiar nimeni.

Nu ştiu cum va arăta cultura română peste o sută de ani. Sînt sigur că exodul cărţilor de pe hârtie pe suport electronic îşi va pierde caracterul exotic şi va deveni unul de masă. E posibil ca literatura să-şi piardă puritatea actuală şi să devină altceva."

Asupra acestui altceva atrage atenţia Paul Cornea în eseul ***De la peniţa Klaps*** (a copilăriei sale) ***la Mac*** (formula de alint pentru calculatorul propriu) (supliment ***Dilema***, nr. 1, noiembrie 1997). El se întreabă ce devine lectura, în tranziţia de la suportul hârtiei la suportul electronic: „*Prezenţa fizică a cărţii dispare, ne confruntăm cu o copie a ei, de o fidelitate absolută, dar într-o versiune impalpabilă. Lectura se dematerializează, [...] se emancipează de orice rigiditate obiectuală, îşi pierde aura invariantei. [...] Cititorul e atras în intimitatea procesului creator aşa încât îl poate modifica (tăia, adăuga, segmenta, interverti) în modul cel mai simplu şi fără ca imixtiunea să lase urme. Incredibilele facilităţi ce-i stau la îndemână cititorului sînt ilustrate de exemplul hipertextelor; aşadar un text poate fi citit nu doar liniar, ci şi asociativ şi*

BDD-A19254 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:47 UTC)

rizomatic, în funcţie de anumite teme, cuvinte-cheie, secvenţe privilegiate, domenii de interes etc."

Textul pierzându-şi integritatea fizică de corpus de semne stabil, el se transformă într-un spaţiu de joc accesibil oricărei încercări de modificare. Pericolul intuit cândva de Walter Benjamin, de diminuare a importanţei originalului în raport cu copia, e, în opinia autorului, acum de altă natură: e vorba de căderea în „aculturaţie şi hibridizare." Prin consecinţă, vor trebui regândite categoria de „autor" (statut juridic, protejarea copyright-ului), noţiunea de „operă" (integritate şi originalitate), instituţia „depozitului legal", organizarea şi funcţionarea bibliotecilor publice.

Voci îngrijorate deploră nu numai faptul că foamea de informaţie urgentă, strictă şi puternic specializată a anihilat bucuria lecturii tihnite, cu adăstări şi reveniri, ci însăşi absenţa lecturii ca nevoie esenţială, constitutivă fiinţei umane. Biblioteca, organism viu şi sensibil, a preluat aceste interogaţii şi căutări, încercând să facă faţă noilor realităţi.

Francois Lapelerie afirma, în 1991: „*Biblioteca de mîine este moartea bibliotecilor*". C.B. Lowry considera, în 1995, că „*pentru a supravieţui, biblioteca trebuie să concentreze în clădire infrastructura bibliotecii virtuale.*" „*Pentru aceasta trebuie să procure tehnologiile necesare furnizării informaţiei, să creeze un corpus de informaţie electronică de care au nevoie utilizatorii şi să rezolve problemele politice şi legale (ex. copyright) care acum frânează accesul şi distribuirea informaţiei.*" (Citate extrase din articolul ***Bibliotecile universitare şi noile tehnologii***, de Lili Rusea, ***Biblioteca***, nr. 4-5, 2002)

Bibliotecarul trebuie să aibă competenţe şi abilităţi suplimentare, pentru a selecta responsabil şi a coordona eficient fluxul, dar mai ales pentru a fi un filtru calificat între informaţie (de multe ori nestructurată şi neierarhizată) şi utilizatorul mai mult sau mai puţin avizat. În plus, el trebuie să creeze baze de date de importanţă locală, să elaboreze bibliografii, documentaţii de sinteză la cerere şi alte tipuri de documente specifice.

Particularizînd cu unele aspecte ale utilizării Internet în Biblioteca Judeţeană Constanţa, menţionez că accesul este asigurat pentru câteva din serviciile interne: dezvoltare colecţii, informatizare, catalogare-indexare, informare bibliografică şi Centrul de Informare Comunitară, interfaţa cea mai accentuată cu beneficiarii exercitându-se prin Centrul de Informare Comunitară. Solicitările cele mai mari au fost pentru domeniile: medicină

BDD-A19254 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:47 UTC)

(mai ales articole din revistele de specialitate, disponibile în baza de date EBSCO), legislaţie, asistenţă socială, administraţie locală, integrare europeană, tehnică, educaţie şi turism.

Accesul Internet pentru utilizatori este deocamdată mediat. Colegii bibliotecari explorează prin Internet şi bazele de date ale altor biblioteci, sînt înscrişi pe liste de discuţii de tip BIBLOS sau TINLIB, benefice pentru comunicarea profesională.

Cum şi în ce măsură biblioteca publică va integra toate tipurile de documente, cum le va gestiona şi valorifica, acesta este un discurs cu prea multe imponderabile pentru a fi tranşat acum.

Întorcându-mă la problema carte vs. Internet, cred că aceste două categorii de „bunuri simbolice" vor convieţui. Vor câştiga teren, desigur, tehnologiile informaţiei şi digitizările de orice natură, căci aceasta este emblema acestui timp, dar cartea în accepţie tradiţională este genetic încrustată în reflexele noastre culturale, ea ţine prea adânc de 'forma mentis' a fiecăruia dintre noi. Pentru confortul meu sufletesc, vreau să cred că ea va avea viaţă lungă cât specia.

From Book to the Electronic Document

Abstract

The transition from the classical lecture to the electronic format represents one of the characteristic phenomena of today's world.

According to some pessimistic opinions, books and traditional reading are about to dissapear; the excessive usage of the electronic media can have dramatical consequences: a poorer spirituality, a colourless communication, loneliness.

As a reply, we can enumerate the advantages of the new type of documents: communication in a real time, global spreading, unlimited storage.

The libraries - compelled to adaptation - have experienced this impact. Is the classical library in danger to dissapear, being replaced totally by the huge virtual library, the Internet?

The answer is not easy to be given. I assume that the two types of documents will continue to exist in parallel, and the future will select the proportions.

BDD-A19254 © 2002 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:47 UTC)